

Osvajanje slobode u delima i životu Žan-Pol Sartra

 kultivise.rs/zan-pol-sartr

Tokom XX veka, veka u kom su se odigrali veoma značajni događaji za ljudsku istoriju, desili su se određeni prelomni trenuci za čovečanstvo. U veku u kom su se dogodila dva svetska rata, jedan čovek dao je svoje viđenje slobode i pokušao da odgovori na to pitanje. Bio je to jedan od tvoraca filozofije egzistencijalizma – **Žan-Pol Sartr**.

Rođen je 1905. u Parizu, kao jedino dete mornaričkog oficira kog je zadesila smrt kada je Žan-Pol imao samo nešto više od godinu dana. Detinjstvo provodi sa majkom i dedom koji ga prvi uvodi u svet klasične književnosti. Njegova majka se ponovo udala kada mu je bilo dvanaest godina i te lične tragedije sa kojima je živio od najranijeg detinjstva bez sumnje će uticati i na formiranje njegovog karaktera. Iako izvanredan đak, postao je **nepredvidiv i veoma arogantan**.

Po završetku školovanja u Parizu odlazi u Berlin, gde **izučava Huserla i Hajdegera**. Vrativši se iz Berlina Sartr piše neka od svojih najznačajnijih dela. Jedno od svojih najvažnijih dela, „Mučninu“, napisao je 1936. godine. Ponudio ga je pariskom izdavaču „Galimaru“, ali bio je odbijen. To njegovo delo najpre je nosilo naziv „Melanholija“, a pod nazivom „Mučnina“ biće izdato tek 1938. godine.

U osnovi njegove filozofije je ideja da je čovek biće sa slobodnom voljom, slobodno da samostalno pravi izbore.

Sartr objašnjava egzistencijalizam kao humanističku filozofiju. Iako tvrdi da je čovek biće sa slobodnom voljom, on takođe govori i da je čovek nemoćan da se ostvari u današnjem svetu. To je tako jer, po Sartru, ovaj svet je „**okrutan, ružan, dehumanizovan**“. Iz takvog učenja nastala je i njegova čuvena izreka: „Pakao, to su drugi“. I upravo zato je egzistencijalizam neophodan — da bi učinio život mogućim, da pokrene čoveka da postane jedino ono što sam od sebe stvori, da se izbori za svoju slobodnu volju i tako ostvari svoju suštinu.

Sartr se pored filozofije i književnosti bavio i politikom. Njegov politički aktivizam takođe ne odstupa od njegovih shvatanja i principa. Na početku Drugog svetskog rata **proveo je nekoliko meseci u zarobljeništvu**, a bio je hapšen i za vreme studentskih demonstracija '68. Tom prilikom ga je pomilovao tadašnji francuski predsednik, Šarl de Gol, govoreći:

„Ne hapsite Voltera!“

Bio je jedan od retkih intelektualaca koji je posetio komunističke zemlje — Sovjetski Savez, Kinu, Kubu, Jugoslaviju. Iako su se njegovi politički stavovi tokom života menjali, on je uvek ostajao na strani poniženog i obespravljenog čoveka.

Za Sartra, bez sumnje, može da se kaže da je jedino bio veran svojoj slobodi. To se ogleda i u njegovom ljubavnom životu. Simon de Bovoar, književnicu, feministkinju i filozofa, upoznao je 1929. godine, i od tada pa narednih pedeset godina trajaće njihova veza i njihova „slobodna

ljubav“. Bili su ljubavnici, prijatelji, kolege. Bila je to nekonvencionalna, kontroverzna i šokantna veza.

Obavezali su se jedno drugom da se nikada neće rastati, bez obzira na sve. Šetajući jednog dana, Sartr je rekao Simon:

„Naša ljubav je jaka, nju ništa ne može da ugrozi. Ipak, ne smemo da dozvolimo da nas ta ljubav spreči da napredujemo i kao individue, da svako od nas ima svoj svet, svoju kuću, svoj život i gradi odnose sa drugim ljudima. Mi ćemo uvek da imamo jedno drugo, ali ne smemo da se zatvorimo u ljušturu.“

Sartr je živio i disao slobodu.

Kada su ga upitali kako bi želeo da bude upamćen odgovorio je da bi želeo da ljudi pamte njegova dela: „Mučninu“ , „Bez izlaza“, „Đavo i Gospod Bog“, „Kritiku dijalektičkog uma“. Smatrao je da ako bi se ta dela zapamtila, to bi stvarno bilo dostignuće:

„Kao čovek, ako bi se zapamtio jedan Žan-Pol Sartr, želeo bih da ljudi zapamte milje ili istorijsku situaciju u kojoj sam živio i kako sam u njoj živio u smislu težnji što sam ih u sebi pokušao sabrati.“

Sartr će, između ostalog, biti upamćen i po tome što je odbio Nobelovu nagradu za književnost kao i orden Legije časti, rekavši da se kao stvaralac ne može izjednačavati sa institucijama.

Njegova prekomerna upotreba alkohola i cigareta kao i iscrpan intelektualni rad doveli su do ozbiljnih komplikacija po njegovo zdravlje. Umro je 15. aprila 1980. od edema pluća. **Njegovoj sahrani prisustvovalo je oko pedeset hiljada ljudi, a milioni su gledali putem televizijskog prenosa.** Simon je njegove poslednje godine života opisala u knjizi „Ceremonija oproštaja“. Umrla je šest godina posle njega. Sahranjeni su u zajedničkoj grobnici na francuskom groblju Monparnas.

Žan-Pol Sartr je bio veoma važan činilac u formiranju egzistencijalne misli. Bio je čovek značajnih kvaliteta čija dostignuća kao filozofa, književnika, političkog aktiviste i danas istim intenzitetom privlače pažnju i bivaju glavni predmet diskusija.

Sartr će zauvek biti upamćen kao neko ko je na svom vlastitom primeru pokazivao šta znači biti slobodan. On je **svakoga dana osvajao slobodu. Želeo je da bude slobodan u svakom smislu**, i konačno, to je i bio. On sam je najbolje opisao rečima šta to znači biti slobodan:

„Ti i ja smo stvarni ljudi, u stvarnom svetu. Nismo delovi mašte onog drugog. Ja sam svoj sopstveni graditelj, moj karakter je moja sudbina. Svi smo mi slobodni, kompletno slobodni. Svako od nas može da uradi šta želi. I to je mnogo više od onoga o čemu se usuđujemo da maštamo.“